

та факти;

- наявність таблиць;
- монологічний характер тексту.

Так, у науковому стилі найбільш цінними атрибутами є точність, ясність, стислість та витонченість [1], що досягається за допомогою використання термінології.

Перспективи подальших розвідок полягають у дослідженні лексичних особливостей текстів різних жанрів.

Література

1. Chris A. Mack How to Write a Good Scientific Paper. SPIE PRESS. Bellingham, Washington USA/ 2018. 124 p.

2. E-slovník. Тлумачний словник української мови: веб-сайт. URL: <https://eslovnik.com/> (дата звернення: 5.08.2019).

3. Молодий вчений. Архів номерів журналу: веб-сайт. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/ua/archive/> (дата звернення: 10.08.2019).

Помирча С.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти Донбаського державного педагогічного університету

Головко Р.

– магістрант факультету початкової, технологічної та професійної освіти Донбаського державного педагогічного університету

УДК 316.454.52-057.87

ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКА ПУНКТУАЦІЯ ЯК ОСОБЛИВІСТЬ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

У статті розглядається питання авторської пунктуації, що є основним чинником розвитку і становлення правил української пунктуації. Автори статті переконані, що порушення установлених правил пунктуації й авторське застосування розділових знаків наповнює літературні твори певними стилістичними ресурсами й експресивними особливостями, надає особливого стилю тексту, є засобом вираження авторської думки, стилістичним і художнім прийомом.

У роботі акцентується на тому, що до системи пунктуації входять індивідуально-авторські розділові знаки, які визначаються як нерегламентоване, не закріплене правилами використання розділових знаків, що представляє собою відхилення від загальних норм.

Ключові слова: художній текст, авторська пунктуація, розділові знаки, синтаксичні конструкції.

Помирчая С.

– кандидат филологических наук, доцент кафедры теории и практики начального образования Донбасского государственного педагогического университета

Головко Р.

– магистрант факультета начального, технологического и профессионального образования Донбасского государственного

педагогического университета

ИНДИВИДУАЛЬНО-АВТОРСКАЯ ПУНКТУАЦИЯ КАК ОСОБЕННОСТЬ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА

В статье рассматриваются вопросы авторской пунктуации, которые являются основным фактором развития и становления правил украинской пунктуации. Авторы статьи убеждены, что нарушение установленных правил пунктуации и авторское применение знаков препинаний наполняет литературные произведения определенными стилистическими ресурсами и экспрессивными особенностями, предоставляет особенного стиля текста, является средством выражения авторской мысли, стилистическим и художественным приемом.

В работе акцентируется внимание на том, что в систему пунктуации входят индивидуально-авторские знаки препинаний, которые определяются как нерегламентированные, не закрепленные правилами использования знаков препинаний, которое представляет собой отклонение от общих норм.

***Ключевые слова:** художественный текст, авторская пунктуация, знаки препинаний, синтаксические конструкции.*

Pomyrcha S.

– Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor, Department of Theory and Practice of Primary Education, Donbas State Teachers' Training University

Golovko R.

– Master's Degree Programme Student, Department of Primary and Technological Education and Vocational Training, Donbas State Teachers' Training University

AUTHOR'S PUNCTUATION AS A FEATURE OF ARTISTIC TEXT

The article deals with the issue of author punctuation, which is the main factor in the development and formation of the rules of Ukrainian punctuation. The authors of the article are convinced that violation of the established punctuation rules and the authorial use of punctuation marks fills literary works with certain stylistic resources and expressive features, gives a special style of text, is a means of expressing the author's opinion, stylistic and artistic technique.

The paper emphasizes the fact that the punctuation system includes individually copyright punctuation marks, which are defined as unregulated, not enshrined in the rules for the use of punctuation marks, which is a deviation from the general norms.

***Key words:** artistic text, author punctuation, punctuation, syntactic constructions.*

Постановка проблеми. Важливим елементом нашого мовлення є правильна його організація, яка в живому мовленні відображається наголосом, паузою, а на письмі розділовими знаками, що відображають стосунки між елементами мови. Розділові знаки служать не лише засобом розподілу, а поєднання, вираження усного мовлення на письмі, його особливостей і значення. Пунктуація пройшла певний період свого розвитку, склалась система розділових знаків сучасної української мови, де значне місце посідають індивідуально-авторські розділові знаки. У

сучасній українській літературній мові після довгого періоду становлення сформувались і закріплено чіткі правила пунктуації, які є важливим елементом писемного мовлення і важливим елементом дослідження. Правила пунктуації часто набувають змін, що особливо виражено в художніх творах

Аналіз останніх досліджень. Індивідуально–авторська пунктуація, яка притаманна майже кожному письменникові й автору, є одним з передових і актуальних об'єктів дослідження. Особливостями авторської пунктуації присвячено роботи Ю. Починок («Індивідуально–авторська пунктуація в творах Василя Махна»), що розкриває стилістичну наповненість творів авторськими розділовими знаками; в роботі Ю.Є. Захарова «Пунктуаційна своєрідність тексту романів Уве Йозана як вияв «Поетики припущень», В.А Філінюк. «Авторська пунктуація як стилістична ознака стилю Емми Андіївської», мову і синтаксис Тараса Шевченка розглядав О. Безпалько, яка особливу увагу звертала на фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості «Кобзаря». Дослідниками використання розділових знаків письменниками та поетами переконані, що це є поширеним і значущим явищем як для літературознавчих дослідників, так і для мовознавців.

Метою пропонованої статті є переконання в тому, що порушення установлених правил пунктуації й авторське застосування розділових знаків наповнює літературні твори певними стилістичними ресурсами й експресивними особливостями, надає особливого стилю тексту, є засобом вираження авторської думки, стилістичним і художнім прийомом.

Ця мета конкретизується в таких **завданнях**: 1) охарактеризувати особливості використання авторської пунктуації в художніх творах; 2) з'ясувати причини появи авторських знаків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Про те, що існує авторська пунктуація, знають всі. Але що ж вона представляє собою? Авторська пунктуація може виглядати як просте порушення правил, проте авторське застосування розділових знаків має свої особливості, і, можливо, існує певна систематичність із використанням пунктуації в кожного автора.

У художніх творах, окрім нормативних, а також знаків варіативних (тобто вибір, який дозволяється правилами, між певними розділовими знаками або застосування знаку чи ні), існує авторська пунктуація. Авторською часто називають пунктуацію нестандартну, яка протирічить сучасним нормам використання розділових знаків. Така пунктуація пояснюється різними причинами від свідомого використання автором значення знаку до розташування розділових знаків відповідно застарілим зараз нормам.

Причиною появи авторської пунктуації може бути лише помилка при наборі тексту. Говорити про те, що перед нами власне авторський

знак, можна, напевно, коли публікація супроводжується попередженням «У тексті збережена авторська орфографія і пунктуація», або якщо ми проглянули велику кількість текстів автора і переконались в тому, що в певній позиції він постійно замінюється і заміняє традиційний знак.

Поява таких знаків пунктуації сигналізує про те, що певний уривок твору потрібно читати дуже уважно, оскільки такий розділовий знак може включати зміст, який є важливим для автора.

Індивідуально-авторські знаки потрібні автору для того, щоб установити певне читання тексту; вони можуть бути обрані з-поміж «маркованих», нейтральних варіантів знаків, які можна використати в певній ситуації, а також можуть виходити за межі норм. Окремий знак може стати засобом виразності, але переважно в цій ролі може виступати послідовність розділових знаків, які знаходяться поряд. Один із прийомів – це повторення одного і того ж розділового знаку. Як відомо, будь-яке мовлення супроводжується паузами, інтонацією, що передають емоційно-вольовий стан автора, його ставлення до сказаного, надають різних смислових відтінків висловлюванню. Для того щоб передати це на письмі, автор використовує власну розстановку розділових знаків, які донесуть до читача прагнення автора. Індивідуально-авторська пунктуація вказує на те, де б автор зробив паузу, на чому наголосив би, що для нього є головним.

Серед регламентованих граматичними умовами речення розділових знаків важливе місце посідають знаки, які проявляють смисловий принцип пунктуації. Такі знаки залежать від вибору автора, і тому різні автори під час передачі певної ситуації можуть використовувати різні знаки, у творах яких ми бачимо складні ситуації індивідуального застосування пунктуації. Уживання індивідуально-авторської пунктуації цілком залежить від бажання письменника, втілюють індивідуальні почуття їх необхідності; вона більш глибоко і тонко пов'язана зі змістом, із стилістикою тексту.

Окремі авторські пунктограми, так само, як, наприклад, лексичні або синтаксичні засоби мови, можуть мати поряд з основним значенням допоміжне, наповнене певним стилістичним значенням. Та індивідуальна пунктуація повинна не втрачати своєї основи при своїй різноманітності відтінків смислу.

Особливістю застосування індивідуально-авторської пунктуації є в посиленні знакової позиції. Такий прийом посилення експресивності тексту характеризується заміною недостатньо сильних більш сильними за розподільчою функцією. Наприклад, кому, що виокремлює звертання, звороти, підрядні частини, вставні слова, часто замінюють на такий знак як тире, який вважається більш сильним за значенням.

Індивідуальність у застосуванні розділових знаків полягає не в порушенні пунктуаційної системи, не у нехтуванні традиціями і правилами, а в посиленні їх значення як додаткових засобів передачі

думок та почуттів у письмовому тексті, у розширенні їх застосування. Вона несе в собі експресивність, стилістично значуща та допомагає письменнику і поету в творенні художньої виразності, що підвищує гнучкість і розвиток пунктуаційної системи мови.

Індивідуально-авторські розділові знаки використовуються в таких випадках:

1. Під час заміни «немаркованого» нормативного розділового знаку.

При визначенні індивідуально-авторської пунктуації, потрібно врахувати варіативні знаки.

Варіативні розділові знаки – можливі за правилами, допускаються правилами. Один із них зазвичай є нейтральним, інші несуть додаткову смислове навантаження. Автор може використати розділовий знак, правила використання якого чітко не закріплені, та в більшості автор майже встановлює свою систему певного розділового знаку в своїй творчості з його стилістичною насиченістю, експресивністю і художньою функцією.

2. Без урахування пунктуаційних норм (проти всіх норм).

Як засіб членування тексту до авторського використання також відносяться розділові знаки, які надають певний ритм тексту, мелодійність, темп – пришвидшений або уповільнений. Вони не пов'язані з синтаксичними структурами і тому не піддаються типізації з погляду їх використання. Ми можемо побачити лише внутрішній принцип, який надає конкретний текст і є суб'єктивно вибраний автором. Розділові знаки стають засобом членування тексту, стають засобом розподілу слів, фраз, ідей і надають кожному його місце. Певний ритм читання, який закладений авторською пунктуацією, передає зміст твору, його значення; передає ясність, емоційність, напругу. Дуже поширено зустрічається такий прийом як відсутність розділових знаків при певному використанні мовних засобів. Відсутність пунктуації можлива лише за наявності повноти граматичної структури речення, коли весь необхідний зміст розкрито за допомогою лексичних одиниць. Однак таке оформлення не може бути використано для передачі мови з паузами, алогічної, з пропусками і еліпсами.

Індивідуально-авторська пунктуація може виступати як засіб заміни лексичної одиниці, який служить для виділення головного в тексті, надання певної стилістичної насиченості і допомагає опустити те, що в даному випадку не несе головного значення. Це пов'язано також з особливістю автора щодо небагатослівності і стислості. Він намагається передати лише ті лексичні одиниці, які не можуть бути вгаданими і несуть в собі основний зміст. Такий прийом чітко виражається в використанні тире, яке поряд з своїм основним функціональним значенням, несе стилістичне.

3. Авторська пунктуація як літературний прийом.

Художній стиль є найширшою ареною використання індивідуально-авторської пунктуації. Індивідуальність у використанні розділових знаків, систематичність у позиціях певних пунктограм представляє індивідуальний літературний прийом, який служить автору засобом передачі особливого стану ліричного героя. Вона допомагає розкрити сутність поетичної думки і створеного нею образу; стає сильним стилістичним засобом і віддзеркалює явну симпатію автора до окремих знаків. Розділові знаки в літературі виступають додатковими засобами виразності, передачі почуттів, думок у тексті. Індивідуальна пунктуація несе в собі заряд енергії, експресивності, вона має стилістичне значення і допомагає письменнику і поету в створенні художньої виразності, засобом передачі інформації читачу, допомагають точніше виражати думки і природнішу мову. Автор наголошує на найголовнішому, на значному, ставить на перше місце основне і на другий план – додаткове. Авторська пунктуація – це авторська манера письма, це індивідуальність письменника та поета, це хід його думок, емоційна насиченість. Усі письменники у своїй діяльності виробляють індивідуальний стиль, який визначається їх особливістю письма, в застосуванні літературних прийомів і засобів виразності, до чого належить і використання розділових знаків. Читаючи твори певного автора, ми можемо прослідкувати системність у використанні або не використанні певного розділового знаку та визначити функцію, яку він виконує, його змістовність. У художній літературі індивідуальність в пунктуації створює акцент на сказаному взагалі та передає емоції, враження автора зокрема.

Здійснене дослідження дозволяє зробити такі **ВИСНОВКИ**. Уживання індивідуально-авторських розділових знаків зумовлене особливостями ідіостилю письменника й експресивним навантаженням тексту: виразити емоції та переживання, почуття, передати власне живе мовлення.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо у поглибленому вивченні низки актуальних питань: дослідження індивідуально-авторські розділові знаки у творах Т.Г. Шевченка; розглянути методику вивчення пунктуації та індивідуально-авторських розділових знаків у ВНЗ; укласти систему вправ для вивчення пунктуації та індивідуально-авторських розділових знаків.

Література

1. Плиско К. М. Принципи, методи і форми навчання української мови (теор. аспект): навч. посібник. Харків: Основа, 1995. 40 с.
2. Плиско К. М. Синтаксис української мови із системою орієнтирів для самостійного вивчення: навч. посібник для студ. філол. фак. ун-тів і пед. ін-тів. Харків: Основа, 1992. 149 с.
3. Плющ Н. «Авторська» пунктуація в системі графічних засобів відображення на письмі невербальних компонентів комунікації. *Українське мовознавство*. Київ, 2004.

4. Починок Ю. Індивідуально-авторська пунктуація у творах Василя Махна.
URL: <http://pochynok.at.ua/>

5. Філінюк В. Авторська пунктуація як стилістична ознака ідіостилю Емми Андієвської. Кам'янець-Подільський, 2007. Вип. 14. Т. 2. С. 248–254.

Плісс А.

– вчитель I категорії, старший вчитель Краматорської
загальноосвітньої школи I–III ступенів № 17

УДК 811.111-26:81'373.612.2

**ЕКСПЛІЦИТНО НЕМАРКОВАНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ СПІРНОСТІ
В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

У статті подано експліцитно немарковані засоби і прийоми вираження спірності на матеріалі творів англійського письменника У. С. Моєма. Усебічно вивчено фонетичні, морфологічні, синтаксичні мовні засоби в контексті діалогу-суперечки та стилістичні засоби аргументаційного та контраргументаційного дискурсу.

Ключові слова: дискурс, діалог-суперечка, мовні засоби, стилістичні засоби, аргументація, інтенсифікатори.

Плісс А.

– учитель I категории, старший учитель Краматорской
общеобразовательной школы I–III ступеней № 17

**ЭКСПЛИЦИТНО НЕМАРКИРОВАННЫЕ СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ
СПОРНОСТИ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ**

В статье рассмотрены эксплицитно немаркированные средства и приемы выражения спорности на материале произведений английского писателя У. С. Моэма. Всесторонне изучены фонетические, морфологические, синтаксические языковые средства в контексте диалога-спора и стилистические средства аргументативного и контраргументативного дискурса.

Ключевые слова: дискурс, диалог-спор, языковые средства, стилистические средства, аргументация, интенсификаторы.

Pliss A.

– Teacher of the 1st qualifying category, Senior Teacher, Comprehensive
School 17, Kramatorsk

**EXPLICIT UNMARKED MEANS OF EXPRESSION OF DISPUTE
IN THE ENGLISH LANGUAGE**

The article gives explicit unmarked means and methods of dispute expressing on the material of W. S. Maugham's novels. Comprehensively studied phonetic, morphological, syntactic language means in the context of the dialogue-dispute and stylistic means of argumentative and contrargumentative discourse.

Key words: discourse, dialogue-dispute, language means, stylistic means, argumentation, intensifiers.

Постановка проблеми. Сучасне звернення лінгвістів до діалогу в цілому і до діалогу-суперечки зокрема в значній мірі обумовлено тим, що в діалогічному мовленні мова більш явно висловлює своє призначення як знаряддя комунікації. Комуніканти реалізують певний